

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ
КАФЕДРА МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН І МЕТОДИК НАВЧАННЯ**

О.В. ПЛОТНИЦЬКА

**Інтеграція різних видів мистецтва у процесі викладання
дисциплін художньо-естетичного циклу**

Навчальний посібник

ЖИТОМИР 2019

*Друкується за рішенням вченої ради Житомирського державного університету
імені Івана Франка від 25 січня 2019 (протокол № 6)*

**Інтеграція різних видів мистецтва у процесі викладання дисциплін
художньо-естетичного циклу:** Навчальний посібник /О. В. Плотницька. –
Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2019. – 156 с.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Шквир О.Л. – доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії;

Сахневич І.Д. – кандидат педагогічних наук, доцент, заступник директора з
навчально-виховної роботи Комунально-соціально-реабілітаційної установи
“Житомирське вище професійне училище-інтернат” Житомирської обласної ради.

У посібнику розкриваються важливі проблеми навчання основ інтеграції різних видів мистецтва при викладанні дисциплін художньо-естетичного циклу. Сприйняття творів мистецтва, їх розуміння, застосування різноманітних методів аналізу, знаходження зв'язків і паралелей з іншими видами мистецтва, естетична оцінка і переосмислення твору через емоційну сферу студента дає можливість вдосконалювати художньо-аналітичні уміння і практичні навички, розвиваючи художнє мислення. Матеріали посібника дозволяють інтегрувати, диференціювати та уніфікувати знання, отримані під час вивчення дисциплін художньо-естетичного циклу, а також використовують матеріали курсів світової художньої культури, образотворчого мистецтва, методики музичного виховання, мистецтвознавства, культурології.

Матеріал структурований за модульним принципом і містить теоретичну і практичну частини. Подано короткий зміст лекцій та практичних занять, завдання для самостійної та індивідуальної роботи студентів, рекомендації щодо виконання завдань самостійної роботи студентів, тест на самовизначення рівня знань, питання до іспиту, додатки.

Посібник призначено для студентів і викладачів педагогічних гуманітарних закладів II-III-IV рівнів акредитації, а також усіх тих, хто цікавиться мистецтвом.

© О.В. Плотницька, 2019

ЗМІСТ

1. Передмова	3
2. Перспективні підходи до інтегративного викладання дисциплін художньо-естетичного циклу.....	7
3. Види мистецтва, їх історична динаміка	10
4. Основні етапи розвитку виконавського мистецтва.....	6
5. Аналіз і інтерпретація – основний інструментарій фахівця.....	30
6. Епоха Відродження – революція в науці і мистецтві.....	33
7. Художня концепція світу в класицизмі.....	37
8. Особливі риси епохи реалізму.....	44
9. Романтизм як світовідчуття і напрямок у мистецтві.....	50
10. Напрямки мистецтва ХХ століття, спільність та відмінність тематики і стилістики творів.....	57
11. Творчі завдання.....	69
12. Індивідуальні завдання.....	89
13. Питання до іспиту.....	93
14. Тестові завдання.....	95
Рекомендована література.....	106
Додатки.....	112
Додаток А. Короткий словник спеціальних термінів по аксіології мистецької освіти.....	112
Додаток Б. Словник естетичних емоцій В. Г. Ражнікова	119
Додаток В. Видатні події у мистецтві (зріз по епохах і стилях).....	122
Додаток Г. Тематика інтегрованих уроків.....	136
Додаток Д. Значення кольорів по тесту М. Люшера.....	137
Додаток Е. Орієнтовні теми комп'ютерних презентацій.....	141
Додаток Ж. Коротка характеристика основних напрямів і мистецьких течій..	144

Передмова

За останнє десятиріччя вітчизняними науковцями узагальнено та обґрунтовано багаторічний досвід науковців та педагогів-практиків у галузі художньо-педагогічної освіти. Написано та опубліковано монографічні дослідження й навчальні посібники з музичної педагогіки, теорії і методики освіти, педагогіки мистецтва, які відповідають вимогам і Державним стандартам середньої та вищої школи. Запропонований посібник акумулює знання психолого-педагогічних і фахових дисциплін, має свій категоріальний апарат, свою специфіку та охоплює різні аспекти теорії і методики художньо-педагогічної освіти.

Врахування впливу сучасних тенденцій розвитку суспільства, адаптація шляхів розвитку національної освіти до якісно нових та постійно змінюваних умов функціонування становлять важливі питання для модернізації української освіти. У цьому контексті стає очевидним, що обізнаність українських освітян з процесами виникнення інтеграції, як результату високого рівня реалізації міжпредметних зв'язків, що припускають не просто контакти, комунікацію предметів, а встановлення глибинного зв'язку, що ґрунтується на загальних для декількох предметів наукових ідеях, концепціях, що дають цілісне уявлення про людину, світ, культуру.

Посібник складається з розділів, до яких крім теоретичної частини, входять питання до самостійної роботи студентів; контрольні, тестові та екзаменаційні питання; завдання з використанням сучасних комп'ютерних технологій; список рекомендованої літератури; додатки, деякі з яких презентують основні поняття методики та суміжних з нею наук – психології, педагогіки, культурології, спрямовуючи студентів не на формальне запам'ятовування визначень, а на усвідомлення тих ознак і характеристик, які лежать в основі наведених визначень. Такі завдання сприяють розвитку мислення, активізують пам'ять та

увагу, закладають основу для професійної діяльності, спираючись на узагальнення досвіду викладання системи понять. Без цього неможлива будь-яка творча діяльність.

Кожний розділ містить завдання, які формують у студентів здатність аналізувати методичні ситуації, пов'язані з опрацюванням конкретного навчального матеріалу: порівняння описів певних прийомів, аналіз вправ, текстового, музичного, образотворчого матеріалу, театрального і кіномистецтва, мас-медіа.

Оскільки метою освіти є формування гармонійно розвиненої особистості, то ті цілі, які ставить перед собою освіта, збігаються з функціями мистецтва як найважливішого засобу прилучення людини до загальнолюдських, духовних цінностей через власний досвід і особисте емоційне переживання. Саме мистецтво виражає і формує ставлення людини до всіх явищ буття і, власне, до самої себе. Будучи істотним компонентом культури, мистецтво є єдиним видом діяльності, що створює цілісну картину світу в суцільності думки і почуття.

Викладач дисциплін художньо-естетичного циклу – одна з найбільш творчих і складних професій. Актуальність проблеми художньо-естетичної освіти полягає у тому, що процес навчання майбутніх учителів у вищих закладах освіти має розосереджений характер, кожна зі спеціальностей все ще розв'язує свої вузькопрофесійні завдання поза орієнтацією на загальну мету підготовки пропагандистів художньої культури. Подолання складної ситуації ми бачимо у науковому підході до навчально-виховного процесу, розумінні ролі музично-теоретичних та художньо-естетичних знань в управлінні процесом пізнання і художнього сприйняття, врахуванні принципу інтеграції мистецтв, в усвідомленні того, що метою художньо-естетичної освіти і виховання є формування у реципієнтів складних стереотипів соціально важливих почуттів, усебічний гармонійний розвиток особистості.

Накопичений мистецтвом досвід потрібно використовувати для цілеспрямованого моделювання навчально-виховного процесу, зокрема, при розробці нових перспективних технологій, оскільки мистецтво виступає ідеальною моделлю цілісного духовного впливу на особистість. Головним педагогічним потенціалом мистецтва є об'єднання всіх видів виховної діяльності, оскільки воно виступає моделлю комплексного підходу до виховання особистості і відповідає головній потребі людини в універсальній діяльності та спілкуванні, а також уможливорює постійний безперервний духовний розвиток.

За визначенням О.П. Рудницької, «зміст предметного навчання мистецтва слід розглядати в інтегративному контексті – як спорідненість різних елементів знань про особливості розкриття багатоаспектності навколишнього світу, відображення реальності “мовою” ліній, барв, звуків, які людина сприймає за допомогою зору, слуху та інших органів чуття» [29, с.122]. Генетичний зв'язок художньої і педагогічної діяльності дозволяє говорити про більш глибоке застосування закономірностей мистецтва у цілеспрямованому формуванні та розвитку особистості, використовуючи всі основні функції мистецтва: художню, гедоністичну, ілюстративну, пізнавальну, комунікативну, виховну. Ізольований підхід до розгляду різновидів мистецтва як замкнених галузей нерідко призводить до обмеженості художнього мислення, вузькості образно-асоціативних уявлень, недостатньої наукової компетентності у розумінні стильової атрибутики творів.